

ТЕМИР ЙЎЛ ТРАНСПОРТ ТИЗИМИНИНГ ТАШКИЛИЙ-ИҚТИСОДИЙ АСОСЛАРИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ

Файзуллаев Жавлонбек Султонович

*Тошкент давлат иқтисодиёт университети докторанти, и.ф.ф.д.
PhD. Тошкент, Ўзбекистон. abdurahmonamirxon@mail.ru*

Article DOI: 10.55439/EIT/vol10_iss2/a15

Аннотация

Мазкур мақолада темир йўл транспорт тизимининг ташкилий-иқтисодий асосларини ривожлантиришни белгилаб берувчи асосий йўналишлар, темир йўл транспорт тизимининг ташкилий-иқтисодий асосини ривожлантиришнинг асосий вазифалари, темир йўл транспортини стратегик интеграциялаш тамойиллари ва темир йўл транспорт тизимининг ташкилий-иқтисодий асосини ривожлантиришнинг концептуал модели таклиф этилган.

Калит сўзлар: темир йўл транспорти тизимининг ташкилий-иқтисодий асоси, концептуал модел, юкларни етказиб бериш, вазифалар ирархияси, транспорт комплекси, темир йўл транспорт инфратузилмаси.

Abstract

This article proposes the main directions that determine the development of the organizational and economic framework of the railway transport system, the main tasks of developing the organizational and economic framework of the railway transport system, the principles of strategic integration of railway transport and the conceptual model of organizational and economic framework.

Key words: Organizational and economic basis of the railway transport system, conceptual model, delivery of goods, hierarchy of tasks, transport complex, railway transport infrastructure.

Кириш

Халқаро иқтисодий алоқаларнинг барқарор ривожланиши асосан транспорт фаолияти билан белгиланади. Дунёда транспорт маршрутлари узунлигини 50 млн. километрдан ортиқ даражада барқарорлаштириш қайд этилган. Жаҳон банкининг маълумотларига кўра, хозирги кунда “халқаро транспорт бозори 2,2 триллионга тенг баҳоланмоқда (ЯИМни 6,8%)”. Дунёнинг аксарият мамлакатларида транспортни ЯИМда улуши 4 - 9 фоизни, аҳоли бандлигида 3-7 фоизни ташкил этади[1]. Бир томондан, транспорт тизими миллий иқтисодиётнинг ривожланиш даражасини, иккинчи томондан мамлакатнинг хавфсизлик даражасини акс эттиради.

Жаҳонда транспорт тизимини самарали ривожлантириш юзасидан кенг қамровли илмий изланишлар олиб борилмоқда. Хусусан, темир йўл транспорт тизимининг ташкилий-иқтисодий асосларини ривожлантириш масалаларига

мажмуавий ёндашиш, темир йўл транспорт тизимини самарали ривожланишини таъминлайдиган иқтисодий ёндашувларни шакллантириш бўйича олиб борилаётган тадқиқотларда темир йўл транспорт тармоғи ривожланишининг ижобий таъсирлари қайд этилган, шунга қарамай, ушбу таъсирларнинг йўналиши ва кўлами бўйича комплекс фикр шаклланмаган. Шундан келиб чиққан ҳолда, темир йўл транспорт тизимининг ташкилий-иқтисодий асосларини ривожлантириш бўйича қўшимча изланишлар олиб бориш лозимлигини белгилайди.

Мамлакатимизда иқтисодиётнинг муҳим тармоғи сифатида транспорт коммуникацияларини жадал ривожлантиришга алоҳида эътибор қаратилмоқда. Бу борада, 2022-2026 йилларда Янги Ўзбекистоннинг Тараққиёт стратегиясида ҳам «транспорт ва логистика хизматлари бозори ва инфратузилмасини ривожлантириш, темир йўл инфратузилмасини электрлаштириш даражасини 60 фоизга етказиш ва автомобиль йўллари тармоғини жадал ривожлантириш, транспорт соҳасида ташқи савдо учун “яшил коридорлар” ҳамда транзит имкониятларини кенгайтириш ва транзит юк ҳажмини 15 миллион тоннага етказиш» каби устувор вазифалар белгиланган[2]. бўйича муҳим вазифалар белгилаб берилганлиги ҳамда Ўзбекистон Республикаси Президенти Олий Мажлисга Мурожаатномасида “Маҳсулотларимизни ички ва ташқи бозорларга етказиш, улурнинг таннархини тушириш учун транспорт-логистика соҳасини ривожлантиришимиз зарур” [3] деб таъкидладилар. Бу ўз навбатида мамлакат транспорт-транзит салоҳиятидан ва замонавий етказиб бериш технологияларидан самарали фойдаланишни ҳамда темир йўл транспорт тизимининг ташкилий-иқтисодий асосларини ривожлантириш юзасидан илмий тадқиқотлар олиб боришнинг мақсадга мувофиқлигини ифодалайди.

Мавзуга оид адабиётлар таҳлили

Темир йўл транспорт тизимини ривожлантиришнинг назарий-услубий асослари бир қатор маҳҳалий ва хорижлик олимларининг илмий тадқиқотларида ўз аксини топган. Инглиз иқтисодчиси Энтони Венаблснинг фикрига кўра транспорт комплекси бу ижтимоий ишлаб чиқаришнинг юклар ва йўловчиларни ташишга бўлган эҳтиёжини қондиришга ихтисослашган халқ хўжалиги тармоқлари йиғиндиси тушунилади [4].

Д. Бауэрсокснинг фикрича, анъанавий усулларга нисбатан юк ташувларини ташкил этишнинг афзаллиги ва иқтисодий самарадорлиги масалаларини киритган ҳолда мультимодал ва интермодал юк ташувларини ташкил этиш муаммоларига алоҳида эътибор қаратган. Шу билан бирга муаллиф, транспорт тармоқлари, транспорт воситалари ва транспорт компаниялари ўз ичига олган транспорт тизимини алоҳида қайд этади [5].

Ғ.Самадовнинг илмий ишларида транспорт логистика инфраструктураси – бу истеъмолчилар талабини тўлароқ қондириш мақсадида хом ашё, ярим фабрикатлар ва зарур ахборотни тўплаш, сақлаш, ишлаб чиқарилган жойдан истеъмол жойига ташишнинг технологик ва самарали операцияларини режалаштириш, амалга ошириш ва назорат қилиш жараёни тушунилади [6].

А.Зоҳидов фикрича транспорт тизими – бу юк ва йўловчиларни ўз манзилига етказиш жараёнида ўзаро алоқаси бўлган транспорт турари ва инфратузилмалари мажмуаси, яъни ўзаро боғлиқ бўлган транспорт секторлари, меҳнат ресурслари ҳамда мамлакат иқтисодиётини самарали бошариш мақсадида транспортнинг барча турларини бошқарув тизими тушунилади [7].

М.Равшановнинг ёндашувига кўра, транспорт-логистика тизими – истеъмолчилар ва хизмат кўрсатувчилар, шунингдек улар учун бошқарув тизимидан фойдаланувчилар, транспорт воситалари, ахборот йўллари, иншоотлар ва бошқа мулкларнинг жамланмаси тушунилади[8].

Фикримизча, темир йўл транспорт тизимининг ташкилий-иқтисодий асоси бу ижтимоий ишлаб чиқаришнинг юклар ва йўловчиларни ташишга бўлган эҳтиёжини қондиришга ихтисослашган, ўзаро боғлиқ транспорт турларининг бир-бири билан ўзаро ҳамкорликда ижтимоий хўжалик ҳамда аҳолининг юклар ва йўловчилар ташишга бўлган эҳтиёжини тўлиқ қондирадиган секторлар мажмуи тушунилади.

Тадқиқот методологияси

Темир йўл транспорт тизимининг ташкилий-иқтисодий асосларини ривожлантириш муаммоларини таҳлил этиш билан шуғулланган миллий ва хорижлик олимларнинг илмий изланишлари натижалари мазкур тадқиқотнинг назарий-услубий базаси сифатида хизмат қилди. Мақолани тайёрлашда абстракт ва аналитик мушоҳада, қиёсий ва омилли таҳлил, индикатив, танланма кузатув, таққослаш, иқтисодий-статистик ва бошқа усуллардан фойдаланилди.

Таҳлил ва натижалар

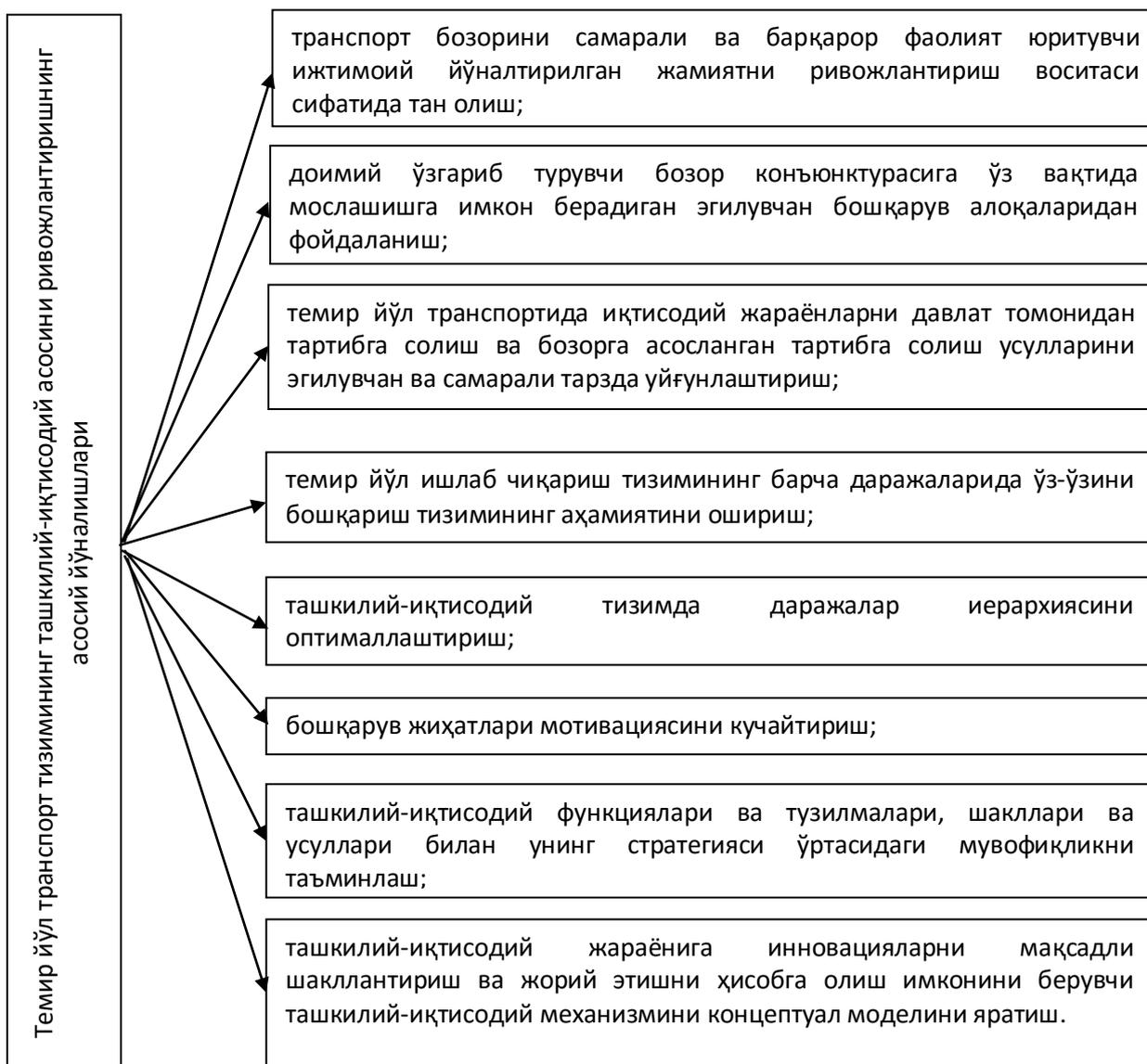
Жаҳон давлатлари иқтисодиётининг самарали ривожланишида асосий “қон айланиш” вазифасини бажарувчи транспорт комплекси алоҳида аҳамият касб этади. Самарали транспорт тизими ички бозорда хош-ашё ва маҳсулот ҳаракатларини оптималлаштиради, шу билан бир қаторда ташқи савдода мамлакатнинг иқтисодий рақобатбардошлигини ошириб, жаҳон бозорига интеграция жараёнларини тезлаштириш имкониятини беради. Умуман олганда мамлакатни кенг кўламда ривожлантириш минтақалараро иқтисодий муносабатларнинг юқори суръатларда бўлиши кенг маънода транспорт инфратузилмасининг самарали фаолиятига ҳам бевосита боғлиқ [9].

Темир йўл транспортидаги туб иқтисодий ислохотлар уни ривожлантиришнинг янги концепциясини ишлаб чиқишни тақозо этади. Шунга мувофиқ темир йўл транспортини иқтисодий ривожлантириш бўйича янги қарашлар тизимини ишлаб чиқиш зарурати пайдо бўлади. Бу темир йўл ишлаб чиқариш тизимининг барча даражаларидаги бошқарув ўртасида, шу жумладан ташиш жараёнини таъминлаш, етарли миқдордаги тегишли ҳаракатланувчи таркибнинг мавжудлиги, йўл сифатини, вагонларнинг оптимал айланмасини, самарали режали таъмирлашни, логистика, маркетинг ва бошқаларни таъминлаш бўйича самарали алоқа ҳамда ҳамкорлик қилиш мақсадининг мавжуд эмаслиги темир йўл транспорт тизимидаги мавжуд ташкилий-иқтисодий механизмнинг энг муҳим муаммоси эканлиги билан тушунтирилади.

Темир йўл транспорти корхоналари истиқболли тармоқ ва жамият манфаатларидан устун турувчи жорий манфаатларни амалга ошириш билан машғул. Бу темир йўл транспорт тизимининг ташкилий-иқтисодий асосини ривожлантиришга мақсадли ёндашувларни жорий этиш ва бутун ташкилий-иқтисодий тизимини ўзвий қамраб оладиган ҳамда унинг муҳим хусусиятларини назарий ва услубий жиҳатдан асослаб берадиган концептуал моделини ишлаб чиқиш зарурлигини кўрсатади. Бугунги кунда транспорт бозоридаги барча иштирокчиларнинг ўзаро мутаносиб фаолияти концепцияси асосида темир йўл транспортини давлат томонидан тартибга

солишнинг янги стратегияси ва моделини ишлаб чиқиш муаммоси долзарб ҳисобланади. Сифатли бошқарув бўйича янги қарашлар тизими таъсир этувчи бозор омилларини кучайтиришни назарда тутуди, бу эса нафақат давлат томонидан тартибга солиш, балки давлат-хусусий шериклик тамойиллари асосида ҳамда бозор муносабатларининг субъектлари сифатида фаол ҳамкорликда ишлаш концепциясига асосланган янги бошқарув стратегияси ва моделини ишлаб чиқишни кўзда тутуди.

Темир йўл транспортида корпоратив бошқарув ташкилотнинг ички бошқарувини ва бошқармалар, директорлар кенгаши фаолияти устидан назоратни амалга оширишга имкон беради, акциядорлар ва давлат манфаатларини ва молиявий ҳиссаларини ҳимоя қилади. Темир йўл транспорт тизимининг ташкилий-иқтисодий асосини ривожлантириш бўйича тақдим этилган қарашлар тизими қуйидаги расмда келтирилган йўналишларга асосланиши мақсадга мувофиқ (1-расм).

1-расм. Темир йўл транспорт тизимининг ташкилий-иқтисодий асосини ривожлантиришнинг асосий йўналишлари

Манба: Олиб борилган тадқиқотлар асосида муаллиф томонидан тузилган.

Таклиф этилаётган концептуал моделнинг мақсади – темир йўл транспортини унинг инфратузилмавий ривожланиш турини мамлакат саноат тараққиёти даражасига

мос келадиган, мамлакатдаги иқтисодий ўсишга ва ижтимоий-иқтисодий фаолиятни оширишга энг юқори даражада кўмаклашадиган мутаносиб ривожлантиришга эришишдан иборатдир. Сифатли бошқарув модели - бу муайян фаолият кўрсатиш шароитларига мослаштирилган бошқарув тизимини шакллантириш ва ривожлантириш бўйича назарий, услубий ва амалий қоидалар ҳамда хулосалар тўпламидир [10].

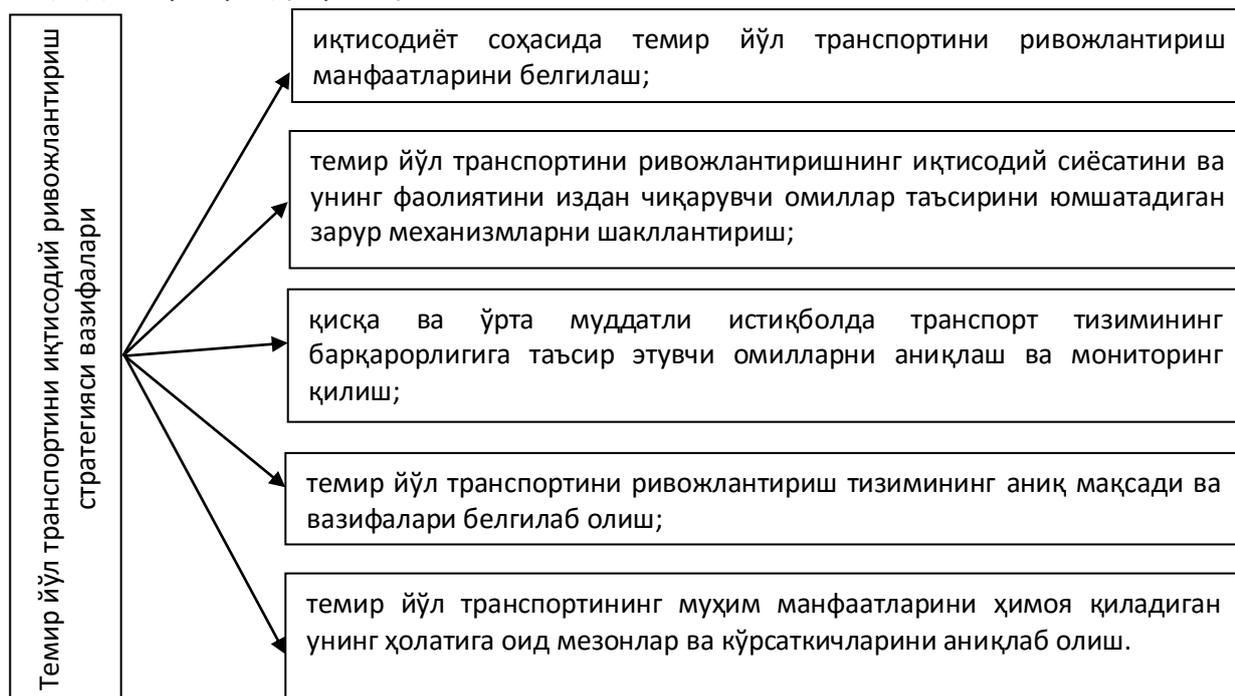
Темир йўл транспортини ривожлантиришнинг зарур даражасини таъминлашда ва қўллаб-қувватлашда пухта ишлаб чиқилган стратегия катта аҳамиятга эга. Фикримизча, темир йўл транспорт тизимининг ташкилий-иқтисодий асосини ривожлантиришнинг қўйидаги стратегияларини белгилаб олиш мақсадга мувофиқ:

фаолиятга, мулкка, ходимларга реал хавф солувчи таҳдидларга тўсатдан жавоб бериш зарурати билан боғлиқ стратегия, яъни бу ҳолда “таҳдид-қайтариш” тамойили амал қилади;

корхона ичидаги ва атроф-муҳитдаги иқтисодий вазиятни мақсадли ўрганишга, хавф-хатар ва таҳдидларни прогноз қилишга, олдиндан аниқлашга йўналтирилган стратегия;

етказилган зарарни бартараф этишга қаратилган хавфсизлик стратегияси.

Шуларга асосан темир йўл транспорт тизимининг ташкилий-иқтисодий асосини ривожлантириш стратегиясида қўйида келтирилган вазифалар ижросини таъминлаш мақсадга мувофиқ (2-расм).

2-расм. Темир йўл транспорт тизимининг ташкилий-иқтисодий асосини ривожлантириш стратегияси вазифалари

Манба: Олиб борилган тадқиқотлар асосида муаллиф томонидан тузилган.

Темир йўл транспорт тизимининг ташкилий-иқтисодий асосини ривожлантириш стратегиясининг таркибий қисмлари иқтисодий, ҳуқуқий, молиявий, техник, экологик ва ходимлардан иборат бўлади. Темир йўл транспортини ривожлантириш юзасидан ишлаб чиқилган концептуал моделнинг ўзида амалий тавсиялар, ёндашувлар ва чора-тадбирлар мажмуини жамлаган мамлакат темир йўл транспортининг барқарор

стратегик ривожланишига эришиш механизми ва асосланган стратегия зарур.

Темир йўл транспорт тизимининг ташкилий-иқтисодий асосини ривожлантириш бўйича янги шароитларда барча фаолият соҳаларида бутунлай янги технологиялардан фойдаланиш зарур. Ўзбекистон темир йўл транспортининг рақобатбардошлигини ошириш стратегиясини амалга ошириш юзасидан қабул қилинган қарорларнинг самарадорлигини таъминлаш учун мураккаб қарор қабул қилиш жараёнининг концептуал моделини яратишни таклиф этилади, бу модел эса қандайдир оптималлаштирувчи шарт-шароитларни амалга ошириш учун, хусусан ташкилий-иқтисодий тузилмаларини, ресурслар тақсимотини мақбуллаштириш ва бошқалар учун зарур бўлган турли ёндашувларни кўриб чиқишни назарда тутиши лозим.

Таклиф этилган модель - бу тармоқ рақобатбардошлигини бошқариш тартиб-қоидаларини, шу жумладан мақсадларни белгилаш, мақсадли дастурларни шакллантириш, ушбу дастурларни амалга ошириш учун ресурсларга бўлган эҳтиёжни ҳисоблаш, ресурсларни ишлаб чиқариш дастурларини ҳисоблаш ва ушбу дастурларни объектларга мувофиқ режалаштириш кабиларни имитация қилишга имкон берадиган мураккаб объектларни қисмларга бўлиш (ажратиш) ва бирлаштириш (тузиш) схемасидир.

Темир йўл транспорт тизимининг ташкилий-иқтисодий асосини ривожлантириш концепциясининг асосий мақсади унинг тегишли ривожланиш даражасини яратиш бўлиб, бу барқарор иқтисодий ўсиш шароитида мамлакат ва аҳолининг ташувга бўлган муҳим ҳаётий эҳтиёжларини қондира олиши, яъни ортда қолаётган инфратузилмадан иқтисодиёт талабларига мос келувчи ривожланган инфратузилмага энг тез ўтишни таъминлаши лозим. Ўзбекистон темир йўл транспортини комплекс ривожлантириш стратегиясининг самарали амалга оширилишини таъминлаш учун уни стратегик интеграциялаш схемасини таклиф қиламиз (3-расм).

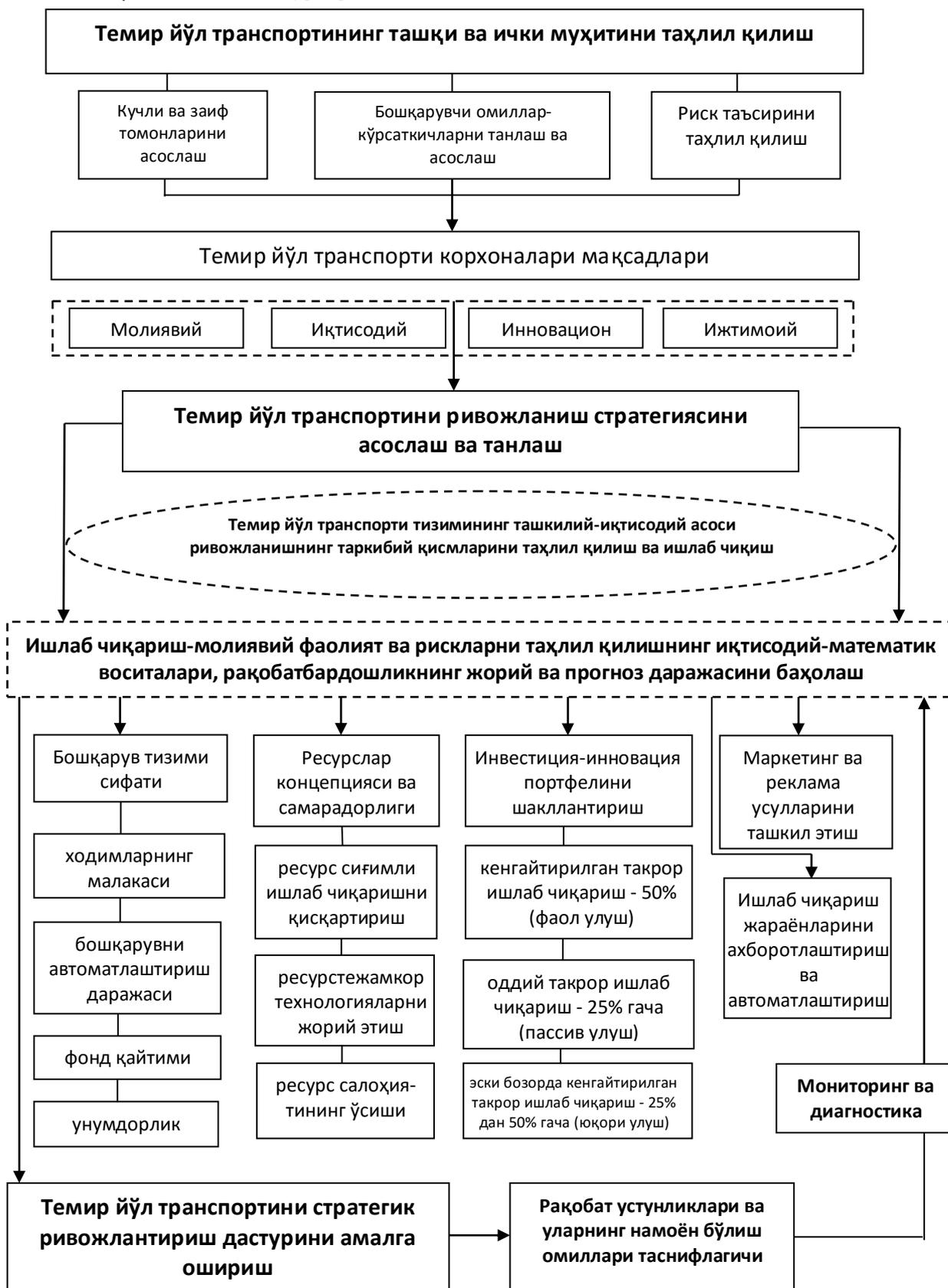

3-расм. Темир йўл транспортини стратегик интеграциялаш схемаси

Манба: Олиб борилган тадқиқотлар асосида муаллиф томонидан тузилган.

Темир йўл транспорт тизимининг ташкилий-иқтисодий асосини ривожлантириш бўйича концептуал модели 4-расмда кўрсатилган. Темир йўл транспорт тизимининг ташкилий-иқтисодий асосининг ривожланиш даражаси, ишлаб чиқариш-молиявий салоҳияти, хўжалик фаолиятини иқтисодий тартибга солиш механизмидан

фойдаланиш, миллий иқтисодиётдаги ўрни ва аҳамияти, давлат сиёсати ва бошқа кўплаб омиллар билан боғлиқ [11].

4-расм. Темир йўл транспорт тизимининг ташкилий-иқтисодий асосини ривожлантиришнинг концептуал модели

Манба: Олиб борилган тадқиқотлар асосида муаллиф томонидан тузилган.

Глобаллашув:

жаҳон савдо ташкилотига қўшилиш:

халқаро транзит коридорларини ривожлантириш;

мультимодал ташувларни ривожлантириш;

халқаро логистика мувофиқлаштириш марказини ривожлантириш.

Инсортинг интеграцияси:

ташиш фаолиятини таъминловчи ихтисослаштирилган корхоналар;

темир йўлларини таъмирлаш инфратузилмасининг ихтисослаштирилган корхоналари;

темир йўл телекоммуникация инфратузилмасининг ихтисослаштирилган корхоналари;

ишлаб чиқариш корхоналарини ташкил этиш;

темир йўл транспорти учун кадрлар тайёрлайдиган ихтисослаштирилган корхоналар.

Аутсортинг интеграцияси:

логистика ва омборхона марказлари.

экспедиторлик ва аутсорсинг компаниялари

соҳа ва транспорт компаниялари

Диверсификация:

йирик минтақавий, республика ва халқаро лойиҳаларда иштирок этиш;

инновация ва инвестиция фаолияти;

тармоқ пенсия жамғармасини ташкил этиш;

суғурта фондларида иштирок этиш;

маслаҳат хизматлари.

Таклиф этилаётган ёндашувлар глобаллашув шароитида темир йўл транспорти фаолиятини диверсификация қилишнинг турли ёндашувларидан фойдаланган ҳолда инсортинг (вертикал) ва аутсорсинг (горизонтал) интеграция асосида ишлаб чиқилган бўлиб, бу унинг рақобат устунликларини босқичма-босқич оширишни таъминлайди.

Темир йўл транспорт тизими ташкилий-иқтисодий асосини ривожлантиришнинг концептуал моделининг фақат айрим йўналишларини амалга оширишга қаратилган умумий ёндашувдан фарқ қилади [12]. Бундан ташқари, технологик омиллар ўрнига интеграциянинг иқтисодий мотивлари – тегишли бизнес-тузилмаларнинг манфаатлари устувор аҳамият касб этади.

Ушбу схемадан темир йўл транспортини бозор омиллари асосида ривожлантиришда фойдаланиш унинг барқарор ва ҳар томонлама ривожланишини таъминлайди.

Бунда қуйидаги омиллар ёрдам беради:

1. Инсортинг интеграциясини фаоллаштириш, у ишлаб чиқариш бозор инфратузилмаси таркибига кирувчи темир йўл мажмуасининг барча асосий қуйи тизимларининг мутаносиб ривожланишини таъминлайди, режали таъмирлаш харажатларини камайтиради, транспорт хизмати кўрсатиш сифатини оширади. Ўз завод инфратузилмасини ривожлантириш ташқи етказиб берувчиларнинг хизматларига қарамликни камайтиради, янги иш ўринларини яратишга, янги технологияларни жорий этишга, саноат-ишлаб чиқариш ходимларининг малакасини оширишга, меҳнат унумдорлигини кўтаришга, янги қўшимча қиймат яратишга, хўжалик фаолиятидаги ноаниқлик даражасини пасайтиришга ва инновацияларнинг кенг тарқалишига ёрдам беради.

2. Аутсорсинг интеграциясининг афзалликларини амалга ошириш ташув хизматлари бозорини кенгайтиради, транспорт харажатларини ва иқтисодиётнинг юк сиғимини камайтиради, бу эса пировардида янада юқори самарага эришишни таъминлайди.

3. Стратегик диверсификацияни кенгайтириш рақобатбардошликнинг инновацион босқичига жадал ўтишни, қўшимча молиялаштириш манбаларини яратишни, инвестиция таваккалчигини камайтиришни кафолатлайди ва ҳоказо.

4. Глобаллашув шароитида жаҳон транспорт тизимига интеграциялашув темир йўл транспортининг стратегик рақобатбардошлигининг ошишини таъминлайди, унга ташқи бозорларда давлат томонидан ҳимоялаш ва қўллаб-қувватлашни талаб қилувчи “геосиёсат объекти” мақомидан “геосиёсат субъекти” мақомига ўтиш имконини, нафақат ўз масъулияти доирасида, балки чет элда ҳам янги истиқболли лойиҳаларни амалга ошириш имкониятини беради.

Темир йўл транспорт тизими ташкилий-иқтисодий асосини ривожлантиришнинг концептуал модели қўйидаги тамойилларга асосланши мақсадга мувофиқ:

ўзаро боғлиқлик, адекватлик, мақсадни белгилаш;

прогрессив мотивация;

ижтимоий ва иқтисодий самарадорлик мезонларига асосланган истиқболлилик ва натижавийлик;

қабул қилинган қарорлар ва уларнинг бажарилиши учун жавобгарлик.

Шунингдек, темир йўл транспорти фаолиятидаги ҳозирги шароитларга мос келадиган махсус тамойилларни ҳам ҳисобга олиш керак. Махсус тамойилларга қўйидагиларни киритиш лозим:

ташкилий-иқтисодий асоси мазмуни, шакллари ва усулларининг амалга оширилаётган иқтисодий ислоҳотларнинг хусусиятларига мувофиқлиги;

давлат бошқаруви ташкилий бўғинларининг темир йўл транспортини бозор шароитига мослаштириш вазифаларига мувофиқлиги.

Ушбу ёндашув ички ўсиш манбалари, ўсишни давлат томонидан рағбатлантириш, давлат бошқарувининг ва иқтисодий ислоҳотларнинг ижтимоий йўналтирилганлиги каби омилларга асосланади. Бозор шароитида хўжалик ҳаётининг барча, хусусан ишлаб чиқариш-хўжалик, илмий-техникавий, молиявий-иқтисодий шароитларининг ўзгариши талаб этилади.

Хулоса ва таклифлар

Мухтасар қилиб айтганда, рақобат устунликларини таъминлаш ва сақлашга қаратилган, темир йўл транспорт тизими ташкилий-иқтисодий асосини инновацион ривожлантириш концепциясини ишлаб чиқиш мақсадга мувофиқ. Инновацион концепция концептуал, ҳуқуқий-меъёрий, ташкилий-иқтисодий, молиявий-иқтисодий, ижтимоий блокларни ўз ичига олиши керак.

Таклиф этилаётган темир йўл транспортининг концептуал модели давлат, жамият ва темир йўл транспорти манфаатлари ўртасидаги мувозанатни таъминлашга қаратилган ҳуқуқий, бошқарув, молиявий-иқтисодий, экологик ва инновацион жиҳатларни ўз ичига олади. Темир йўл транспортини комплекс ривожлантириш стратегиясини амалга оширишнинг таклиф этилаётган схемаси инсортингли ва аутсортингли интеграцияни кучайтириш, стратегик диверсификацияни кенгайтириш, жаҳон транспорт тизимига қўшилиш орқали унинг барқарор ва ҳар томонлама ривожланишини таъминлайди.

Шундай қилиб, келтирилган коцеатуал модел замонавий шароитда темир йўл

транспортини ривожлантиришнинг илмий асосланган стратегиясини ишлаб чиқиш муаммосининг ҳал этилишини белгилаб беради. Комплекс ривожланишга эришишнинг тақдим этилаётган механизми темир йўл транспортининг стратегик рақобатбардошлигини оширишга, харажатларни камайтиришга, хизмат кўрсатиш даражасини юксалтиришга ва янги хизматларни таклиф қилишга имкон берувчи бозор омилларининг ривожланишига олиб келади.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати

1. <https://data.worldbank.org/indicator/is.air.good.mt.k1>
2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2022 йил 28 февралдаги «2022-2026 йилларга ўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси тўғрисида»ги ПФ-60-сонли фармони. // www.lex.uz.
3. Ўзбекистон Республикаси Президентининг Олий Мажлисга Мурожаатномаси. 24 январь 2020 йил.
4. Venables, A. J. (2007). Evaluating Urban Transport Improvements: Cost–Benefit Analysis in the Presence of Agglomeration and Income Taxation. *Journal of Transport Economics and Policy*, 41:173–188 p.
5. Коврижных И.В. Анализ и оценки эффективности управления в организации / И.В. Коврижных. – Барнул: АФ СиБАГС, 2016. – 86с.
6. Саматов Ғ.А., Комилжонов Б.И., Галимова Ф.Р. Логистик бошқарув коцепциялари ва моделлари – Тошкент: Фан ва технология, 2015. – 232 б.
7. Зоҳидов А.А. Марказий осийё транспорт тизимини самарали бошқариш механизмини такомиллаштириш. Иқт. фан. док. ... дис. Автореф., Тошкент 2018.
8. Равшанов М.А. Йўл-транспорт мажмуаси иқтисодий салоҳияти. Муаммо ва ечимлар. – Т.: Ўзбекистон миллий энциклопедияси, 2012. – 196 б.
9. Fayzullayev J.S. Improvement of Economic Efficiency of Development of Railway // *Asian Journal of Technology & Management Research (AJTMR)* ISSN: 2249 –0892 Vol9 Issue–2, Dec -2019. http://www.ajtmr.com/papers/Vol9Issue2/Vol9Iss2_P9.pdf
10. Fayzullayev, J.S. (2021) "Economic-mathematical model of evaluating the efficiency of the transport system," *Economics and Innovative Technologies: Vol. 2021: No. 1, Article 1.* <https://uzjournals.edu.uz/iqtisodiyot/vol2021/iss1/1>
11. Frederick Starr S., Filat Yildiz, Martina reiser etc. The New Silk roads: Transport and trade in Greater Central Asia. Monograph Central AsiaCaucasus institute & Silk Road Studies Programm, Washington, D.C.: Johns Hopkins University-SAIS, 2007. – 514 p.
12. FayzullayevJ. (2020). Effectiveness of modern methods in the development of the integration transport systems. *Архив научных исследований*, 1(3). <https://tsue.scienceweb.uz/index.php/archive/article/view/3892>
13. Fayzullayev J.S. Theoretical Aspects of the Transport Logistics System Management // *Asian Journal of Technology & Management Research (AJTMR)* ISSN: 2249 –0892 Special Issue–2, Sep -2019. http://ajtmr.com/papers/SplIss2/SplIss2_8.pdf
14. Fayzullayev J.S. Problems And Status Of Efficiency Of The Transport And Logistics System In The Railway Network , *Archive of Conferences: Vol. 13 No. 1 (2021): GTIMSC-2021,* <https://www.conferencepublication.com/index.php/aoc/article/view/573>